

Університетські рейтинги та проблема оцінки якості вищої освіти

Сергій Курбатов
доктор філос. наук,
зав. відділу лідерства та
інституційного розвитку
вищої освіти
Інституту вищої освіти
НАПН України,
м. Київ

Давньогрецький філософ та математик **Піфагор** (570—490 р. до н.е.) вважав число головним методом осягнення світу та висловлення суті. Відомий афоризм одного з сімох мудреців, яких вважають основоположниками європейської філософської традиції, **Клеобула** (540—460 р. до н.е.), проголошує “*μετρον χριστου*”, тобто “*міра є найважливішою за все*”. Бажання виміряти, знайти певний цифровий еквівалент реальності є характерною рисою європейської цивілізації, тому саме математика та математичні методи створюють підґрунтя точних наук. Тож не дивно, що у ХХ ст. постало питання: як виміряти ефективність університетської діяльності й побудувати відповідні ієрархічні моделі в національному, а пізніше — у глобальному контекстах.

Досить простим та відносно “прозорим” вимірюванням будь-якої активності є **рейтинг**. За визначенням глобального мережного проекту Вікіпедія, рейтинг — “*це числовий або порядковий показник успішності або популярності, що відображає важливість або вплив певного об’єкта чи явища. Або ж це — показник оцінки діяльності, популярності, авторитету якоїсь особи, організації, групи, програм у певний час, що визначається соціологічним опитуванням, голосуванням та іншим, і визначається місцем, яке вони посідають серед собі подібних*” [3]. Тобто, в основі рейтингу як технічного й технологічного процесу лежить принцип порівняння.

За даними **Елен Хезелкорн** [13, с. 29], вперше в історії академічний рейтинг спробував використати **Джеймс МакКин Каттел**, який ще 1910 року оприлюднив власну версію найкращих американських наукових центрів, спираючись на співвідношення дослідників, які ефективно працювали, до загальної кількості співробітників. А на думку **Рейчел Брукс**, перші оцінки якості американських університетів спиралися на оцінку репутації: “*Найцитованішим серед перших досліджень у галузі порівняння якості університетської освіти стало дослідження президента університету Маямі, в Огайо, Раймонда Х’югса. Він попросив своїх співробітників назвати імена видатних дослідників у двадцяти предметних галузях для створення бази даних респондентів для опитування з метою оцінки репутації. За підсумками цього опитування Х’югс створив рейтинг 38 провідних інститутів, у яких присуджують докторський ступінь (із 65 існуючих на той час)*” [8, с. 4].

Тож ідея порівнювати університети, виходячи з певних критеріїв (особливо, враховуючи значення змагальності як одного з принципів побудови людської культури!), є досить давньою. Звичайно, найпростішим у даному випадку є дихотомічний поділ. Так, на рубежі ХІХ—ХХ ст. виникає диференціація між елітарними та масовими університетами.

Спрямована на самовідтворення еліти, елітарна освіта стає своєрідною реакцією традиційного суспільства на стрімкі темпи розвитку та цивілізаційні зміни. Обґрунтовуючи введення цього терміну, **Геннадій Ашун** зазначає: “*Елітарна освіта — це освіта для вузького кола, передбачена лише для вихідців із шляхетних (“еліта крові”) та найзаможніших (“еліта багатства”) сімей. Ця система існує вже не одне тисячоліття, вона має на меті не лише закріплення і відтворення знань, що існують, а й, більшою мірою виробництво і закріплення цінностей певних соціальних груп, класів, станів*” [1, с. 27].

Елітарна освіта зорієнтована, таким чином, на відтворення сталої еліти та виконує роль соціального фільтру, який запобігає доступу до елітного клубу представників інших верств населення. Знання, що ретранслюються через систему освіти, мають тут характер певного атрибуту, жорстко пов’язаного зі соціальним статусом, що визначає походження людини. Тобто тут ми маємо справу з безперечним онтологічним пріоритетом минулого щодо теперішнього і майбутнього, що відповідає реаліям статичного контексту часу, при якому його творчий потенціал обмежений консервативним світосприйняттям, а усе новостворене розглядається як відхід від визначальної гармонійної парадигми [2, с. 152, 153].

Елітна освіта, навпаки, є відкритою для всіх соціальних верств населення. Тобто, вона відповідає реаліям динамічного контексту часу, при яких творчий імпульс значно зростає, адже побудова нового контексту стає визначальним фактором буттєвої ситуації людини [там само, с. 153]. З онтологічної точки зору тут простежується безперечний пріоритет майбутнього щодо минулого і теперішнього. **Геннадій Ашун** пропонує використовувати термін “*елітна освіта*” щодо такого типу високоякісної освіти, яка носить відкритий характер, тобто ця освіта “*націлена на молодих людей з високими інтелектуальними якостями, які походять з будь-яких соціальних прошарків, груп, класів, адже критерієм відбору виступає не шляхетність, багатство і зв’язки, а саме інтелектуальні й інші властивості особистості, її таланти*” [1, с. 27].

В умовах відкритості системи освіти відбуваються динамічні трансформації соціальної структури самої еліти. Домінуючим принципом, що визначає ці трансформації, стає сформульований **Майклом Янгом** в 1958 році *принцип меритократії* [27], згідно з яким основою для рекрутування еліти є особисті чесноти і досягнення. Тобто, еліту представляють найбільш здібні, компетентні, освічені, харизматичні особистості.

Звичайно, втілення принципу меритократії у чистому вигляді нагадує ідеалізовану соціальну утопію, але присутність цього принципу в соціальній системі й функціонуванні освітніх інституцій є, безперечно, необхідною, такою, що відповідає логіці цивілізаційного розвитку. Це, у свою чергу, призводить до того, що елітарні університети поступово починають перетворюватися на елітні, тобто, у відповідності з

ідеалами меритократії, перестають бути соціально замкненими та відкриваються (хоча поступово, і з певними обмеженнями, що існують аж до сьогодні) для найздібніших представників усіх верств суспільства. Престижність Гарварду чи Єлю, Оксфорду чи Принстона, Берклі чи Сорбони завжди означала певну суттєву інвестицію в майбутню кар’єру молоді людини та залучення її до соціального середовища “господарів життя”.

Крім того, характерною рисою ХХ сторіччя є виникнення масової університетської освіти. За даними ЮНЕСКО, вимальовується досить незвичний рейтинг країн з найбільшою кількістю університетів у сучасному світі. Так, перше місце в ньому посідає Індія (8407 університетів), друге — США (5758 університетів), третє — Аргентина (1705 університетів), четверте — Іспанія (1415 університетів), п’яте — Мексика (1341 університет), шосте — Бангладеш (1268 університетів), сьоме — Індонезія (1236 університетів), восьме — Японія (1223 університети), дев’яте — Франція (1062 університети) і, нарешті, десяте — Китай (1054 університети) [10]. Як бачимо, кількість університетів у тій чи тій країні погано корелює з рівнем життя чи загальною економічною ситуацією. При цьому, найбільша кількість студентів — 14 261 778 осіб — навчалася все ж таки в США [11].

Звичайно, така велика кількість університетів вимагала створення відповідної системи класифікації, яка б дозволяла об’єднати більш-менш однорідні навчальні заклади у відповідні категорії. Найавторитетнішою в американському освітньому просторі у зв’язку з цим стала так звана класифікація **Карнегі**, робота над створенням якої почалася у 1970 році Фондацією Карнегі з поліпшення навчання (“The Carnegie Foundation for Advancement of Teaching”) [9]. До речі, на цей час у США нараховувалося 2800 коледжів та університетів. Першу редакцію класифікації Карнегі було надруковано в 1973 році, а подальші редакції — відповідно в 1976, 1987, 1994, 2000 та 2005 рр.

Мета створення цієї класифікації полягала в допомозі проведенню досліджень у галузі освіти та освітньої політики шляхом створення гомогенних категорій коледжів та університетів у відповідності з функціями цих освітніх інституцій та характеристикою їхніх викладачів та студентів. Як зазначає **Лі Шульман**, “*усі ці роки класифікація була корисним інструментом для дослідників та співробітників освітніх інституцій, зацікавлених в аналізі як окремих академічних установ, складу їхніх студентів та викладачів, так і системи вищої освіти в цілому. Однак класифікацію неодноразово використовували і з метою, не передбаченою розробниками. Зокрема, на її основі журнал “US News & World Report” розробив свій впливовий університетський рейтинг. Урядові інституції використовують класифікацію для визначення обсягів державного фінансування. Фондації — для класифікації відповідної грантової підтримки. Професійні асоціації — для визначення розміру членських внесків. Представники університетської адміністрації — для пошуку споріднених освітніх інституцій*” [25].

Розглядаючи спільні та відмінні риси між класифікацією і рейтингом університетів, американський дослідник *Александр МакКормік* в статті “Системна взаємодія між класифікацією і рейтингом коледжів та університетів: чи можна віднести Берлінські принципи до складання класифікації?” [26] доходить до висновку, що, хоча класифікація ґрунтується на знаходженні певних спільних рис освітніх установ та, начебто, виключає ієрархію, вона у прихованому вигляді виконує функцію рейтингування, адже у класифікації Карнегі до першої категорії дослідницьких університетів входять найпрестижніші університети, що посідають перші місця в університетських рейтингах. Отже, Берлінські принципи складання університетських рейтингів в більшості своїй можуть бути застосованими і до розробки класифікацій інституцій вищої освіти.

Тобто, ми можемо констатувати, що створення класифікації Карнегі стало важливою передумовою виникнення ідеї розробки університетського рейтингу, який не лише ідентифікує місце того чи іншого університету у відповідному категоріальному масиві, а й порівнює їх у відповідності з об'єктивними критеріями. Її поява активізувала відповідну роботу серед експертів та дослідників університетської освіти.

Перший сучасний рейтинг національних вищих навчальних закладів був надрукований в 1983 році американським журналом “US News & World Report”. У статті “Народження рейтингів” один із його фундаторів *Роберт Морс* зазначає: “Тоді ніхто не міг уявити, що лише за 25 років рейтинги стануть впливовим фактором американської політики в галузі університетської освіти, будуть предметом дискусії в докторських дисертаціях, наукових дослідженнях, конференціях та постійно перебувати в полі зору мас-медіа” [24].

Цей рейтинг являв собою опитування керівників 1308 коледжів з метою визначити, які з них, на їхню думку, надають найкращі освітні послуги. Переможцем тоді став Стенфордський університет. Подібне опитування було покладене в основу рейтингів, складених у 1985 та 1987 рр. Починаючи від 1988 р., разом із результатами опитування у рейтингу “US News & World Report” використовуються і статистичні дані, зокрема 1) співвідношення кількості випускників та кількості першокурсників; 2) результати стандартизованих вступних тестів першокурсників, пропорція між кількістю поданих документів та кількістю зарахованих; 3) якість викладацького складу та їхня заробітна платня; 4) фінансові витрати на підготовку одного студента; 4) оцінка випускниками якості навчання. Від 1997 р. рейтинг друкується в мережі Інтернет.

Отже, понад 30 років тому в США вперше було успішно реалізовано ідею створення університетських рейтингів. Перший університетський рейтинг базувався на суб'єктивних даних, тобто думці університетських управлінців стосовно вищих навчальних закладів, що надають найкращі освітні послуги. Таким чином, було складено першу легітимну систему, що оцінювала якість університетської освіти в національному масштабі.

Ця ініціатива викликала великий інтерес в американському суспільстві, що активізувало відповідну роботу в цьому напрямі. Рейтинг національних університетів США продовжує виходити і в наш час [21], а п'ятірка найкращих американських університетів США в 2013 році складалася з Гарварду, Принстону, Єлю, Колумбійського університету та університету Чикаго. В таблиці 1 наведено деякі характеристики цих вищих навчальних закладів у 2012–2013 навчальному році.

Таблиця 1. Характеристики найкращих університетів США у 2012–2013 навчальному році

Університет	Плата за навчання 2012–2013	Кількість прийнятих студентів	% прийнятих студентів	Співвідношення чоловіків і жінок
Гарвард	40 866\$	6 657	6,3	50–50
Принстон	38 650\$	5 249	8,5	51–49
Єль	42 300\$	5 349	7,7	50–50
Колумбійський університет	47 256\$	6 027	7,0	53–47
Університет Чикаго	44 574\$	5 388	16,3	52–48

“День відкритих дверей” у Національному технічному університеті України “Харківський політехнічний інститут”

У XXI ст. глобалізація системи університетської освіти стала реальністю, що визначає як її сучасний стан, так і перспективи подальшого розвитку. Аксиоматичним є те, що система освіти кожної країни, що традиційно формувалася як національна інституція, стискається з необхідністю радикальних та, часом, драматичних змін, трансформацій, реформ. В українському випадку цей процес ускладнюється ще й необхідністю подолання негативних наслідків радянської спадщини, особливо відчутних у галузі соціально-гуманітарних дисциплін. Універсалізація системи навчання та оцінювання, що відбулася в Україні після приєднання нашої країни до Болонського процесу, є яскравим прикладом подібних трансформацій з усіма проблемами і, використовуючи термін польського соціолога і соціального філософа *Петра Штомпки*, “культурними травмами” [23].

Характеризуючи стан вищої освіти у XXI ст., один із провідних американських експертів у цій галузі професор *Філін Альтбах* зазначає: “Вища освіта всюди зазнає змін, що вражають. Початок XXI ст. у цій галузі нагадує бурю, спричинену численними зовнішніми тисками та внутрішніми відповідями. Сучасні умови начебто надають можливості започаткувати фундаментальні реформи та зміни, у той же час зовнішні тиски можуть взагалі зруйнувати традиційні форми

академічних інституцій” [5]. Серед найсуттєвіших “зовнішніх тисків” можна ідентифікувати фактичне формування наприкінці XX ст. глобального освітнього простору і необхідність національних систем вищої освіти та їх ключових елементів — університетів, інтегруватися в цей простір.

Як і будь-який соціальний простір, глобальний освітній простір має тенденцію до утворення власних ієрархій та, відповідно, формує певну технологію легітимації наявних у ньому національних університетів як елітних (найкращих, провідних) та звичайних. Створення глобального освітнього простору передбачає входження у цей простір найкращих національних університетів, тож знаходження інструменту об’єктивного визначення “кращого серед кращих” є підставою для легітимації де-факто ієрархій, що існують.

У зв’язку з цим феномен виникнення в XXI ст. та стрімкого розвитку *міжнародних університетських рейтингів* може розглядатися як своєрідний механізм утворення відповідного інструменту легітимації. “Якби рейтингів не існувало, хтось, рано чи пізно, вигадав би їх. Адже поява рейтингів — це закономірний результат масового характеру вищої освіти та комерціалізації і конкуренції університетів в усьому світі. Потенційні споживачі освітніх послуг (абітурієнти та

Таблиця 2. Десять найкращих вузів України за рейтингом “ТОП 200 України” у 2015 році

Місце	Університет	Показник 2015 р.
1—2	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	81,39175595
1-2	Національний технічний університет України “КПІ”	81,3908906
3	Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна	49,65268998
4	Національний університет “Кієво-Могилянська академія”	45,7826742
5	Національний технічний університет “ХПІ”	45,57637429
6	Національний університет “Львівська політехніка”	45,4957165
7	Національний гірничий університет	44,20409814
8	Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця	43,90960858
9	Львівський національний університет імені Івана Франка	43,0855798
10	Дніпропетровський національний університет	42,3133222

їхні сім’ї) бажать знати, яку з численних опцій на ринку вищої освіти обрати”, — вважає **Філін Альтбах** [6]. Міжнародні університетські рейтинги — відносно новий феномен глобального освітнього простору, але за десять років існування вони стали авторитетним інструментом оцінки ефективності університетської діяльності.

Саме присутність університету серед топової частини провідних міжнародних університетських рейтингів часто вважається ознакою того, що цей університет може вважатися університетом світового класу. Специфіку університетських рейтингів визначає те, що процес їх розробки надзвичайно динамічний, а їх розробники перманентно намагаються вдосконалити

Таблиця 3. Рейтинг вищих навчальних закладів України в наукометричній базі Scopus станом на 16 липня 2015 року

Місце	Університет	Кількість публікацій	Кількість цитувань	Індекс Гірша (h-index)
1	Київський національний університет ім. Т. Шевченка	12416	49991	70
2	Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна	7117	31308	54
3	Львівський національний університет ім. І. Франка	4976	21899	44
4	Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова	2508	10490	44
5	Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича	2186	7336	42
6	Національний технічний університет України “КПІ”	4817	9369	37
7	Донецький національний медичний університет ім. Максима Горького	906	4780	35
8	Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара	2728	7337	32
9	Національний технічний університет “ХПІ”	2021	5932	31
10	Національний університет “Львівська політехніка”	3142	5931	29

навні індикатори з метою адекватного відображення складного та багатовимірного існування університету в сучасних умовах.

Найбільш серйозний з теоретико-методологічної точки зору рейтинг вищих навчальних закладів нашої країни “ТОП 200 Україна” почав виходити 2006 року. Як виглядала його перша десятка в 2015 році, подано в таблиці 2.

З погляду перспектив входження університетів України у провідні міжнародні рейтинги, інтерес викликає і рейтинг вищих навчальних закладів України в наукометричній базі Scopus. Тут десятка найкращих українських університетів станом на 16 липня 2015 року має вигляд, як подано в таблиці 3.

Теорія та методика складання університетських рейтингів протягом останніх десятиліть активно досліджується в західному академічному дискурсі. Серед провідних авторів цього напрямку можна назвати **Філіпа Альтбаха** [4, 5] та його колег — **Саймона Марінсона** та **Маріжк ван дер Венде** [19], **Александера МакКорміка** [20], **Геро Федеркейля** [12], **Джамілія Салмі** [22].

У 2011 р. було надруковано ґрунтовне дослідження **Елен Хезелкорн** “Рейтинги та трансформація вищої освіти: битва за якість світового класу” [13] (до речі, лише бібліографія літератури з проблеми складання університетських рейтингів займає у цій книзі 40 сторінок!).

Елен Хезелкорн — відверта прихильниця використання університетських рейтингів як інструмента оцінки ефективності діяльності вищих навчальних закладів у сучасних умовах. “Рейтинги стали нав’язливою ідеєю сучасного світу. Те, що на початку ХХ сторіччя в США сприймалося як академічна забава, а в 80-х рр. ХХ ст. було інформаційною послугою для студентів, зараз стало ключовим фактором гонити за репутацією з відчутним геополітичним присмаком”, — констатує вона [там само, с. 4]. За інформацією пані **Хезелкорн**,

кількість наукових публікацій, присвячених проблемі університетських рейтингів, перевищує тисячу одиниць, і цей значний обсяг літератури можна умовно поділити на дві групи: 1) дослідження методології складання університетських рейтингів і 2) теоретичне осмислення феномену університетських рейтингів [13, с. 10].

Водночас, не всі експерти в освітній галузі беззастережно сприймають навіть саму ідею розробки університетських рейтингів, не говорячи вже про жорстку критику конкретних методологій.

Так, в іншій, нещодавно надрукованій книзі, присвяченій проблемі університетських рейтингів, **Юн Чоел Шін**, **Роберт Тукушян** та **Ульріх Течлер** зазначають: “Керівництво багатьох університетів сприймає рейтинги як своєрідний дороговказ у повсякденній роботі. У той же час, представники академічної спільноти досить критично ставляться до них, оскільки вони часто вводять в оману стосовно справжньої суті сучасних університетів та мають численні методологічні обмеження” [17]. Навіть такий прихильник розвитку університетських рейтингів, як **Філіп Альтбах**, зазначає: “Де місце навчання в міжнародних рейтингах? Коротка відповідь — ніде. Одна з головних функцій будь-якого університету практично проігнорована усіма рейтингами. Чому? Тому що якість та вплив навчання неможливо віртуально оцінити та підрахувати” [6, с. 3].

У питанні ж визначення університетських рейтингів як об’єктів наукового дослідження ми погоджуємося з думкою **Ульріха Течлера** про те, що “вивчення рейтингів являє собою презентацію даних, які характеризуються трьома рисами: 1) вертикальною побудовою у відповідності з певними критеріями досконалості; 2) порівнянням вищих навчальних закладів країни, регіону, усього світу; 3) використання для порівняння обмеженої кількості індикаторів, які досить легко вимірюються” [17].

Література

1. **Ашин Г.К.** Мировое элитное образование / Г.К. Ашин — М.: Анкил, 2008. — 360 с.
2. **Курбагов С.В.** Историчний час як детермінанта творчого процесу. К.: Інформаційні системи, 2009. — 172 с.
3. Рейтинг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D0%B9%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3>
4. **Altbach P.G.** Higher Education in the New Century: Global Challenges and Innovative Ideas / Altbach P. G., McGill Peterson P. // UNESCO. — 2007. — 198 p.
5. **Altbach P.G., Reisberg L. and Rumbley L.E.** Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution // UNESCO. — 2009. — 254 p.
6. **Altbach Philip G.** Rankings Season Is Here // International Higher Education. — № 62. — 2011.
7. Berlin Principles of Ranking of Higher Education Institutions [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ireg-observatory.org/index.php?option=com_content&task=view&id=41&Itemid=48
8. **Brooks Rachelle.** Measuring University Quality // The Review of Higher Education. — Vol. 29, № 1. — 2005. — p. 4.
9. Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.carnegiefoundation.org/>

10. Countries with Most Universities [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.aneke.com/universities.html>
11. Countries with the Most University Students [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.aneke.com/students.html>
12. **Federkeil G.** Ranking and Quality Assurance in Higher Education // Higher Education in Europe. — July-October 2008. — Vol. 33. — № 2/3.
13. **Hazelcorn E.** Ranking and the Reshaping of Higher Education: The Battle for World-Class Excellence. — Palgrave Macmillan, 2011. — 272 p.
14. International Expert Group Created to Improve Higher Education Rankings [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ireg-observatory.org/pdf/iregbriefhistory/IREG-1.pdf>
15. International Observatory on Academic Ranking and Excellence. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ireg-observatory.org/>
16. IREG Ranking Audit Takes Off [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ireg-observatory.org/index.php?option=com_content&task=view&id=187&Itemid=162

Організацією, яка координує міжнародну роботу в цій галузі, є Міжнародна група експертів у галузі університетських рейтингів (International Ranking Expert Group (IREG) [15]. Її було створено у 2002 р. у Варшаві за участі Європейського центру вищої освіти ЮНЕСКО та провідних експертів у галузі університетських рейтингів. Організацією розроблено так звані Берлінські принципи складання рейтингів вищих навчальних закладів (Berlin Principles of Ranking of Higher Education Institutions) [7] — документ, у якому відображено визнані на міжнародному рівні підходи до складання університетських рейтингів.

У жовтні 2009 р. на основі Міжнародної групи експертів у галузі університетських рейтингів (IREG) було створено Наглядову раду IREG з питань академічних рейтингів та якості (IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence). Її головне завдання — оцінка якості університетських рейтингів на національному, регіональному та міжнародному рівнях, а також налагодження активного і творчого діалогу між експертами у галузі розробки та вдосконалення університетських рейтингів.

Важливим майданчиком для обговорення проблем розробки та удосконалення університетських рейтингів, їх методологічного обґрунтування, а також інших питань стали міжнародні конференції IREG, що проводяться раз на два роки. Перша з них відбулася у Вашингтоні, США, 9—11 грудня 2004 р. за підтримки Європейського центру вищої освіти UNESCO-CEPES та Інституту вивчення політики в галузі вищої освіти [14]. У заході взяли участь 25 провідних світових експертів у галузі складання університетських рейтингів, а головним предметом дискусії — феномен щойно започаткованих міжнародних університетських рейтингів.

На Другій міжнародній конференції IREG, що відбулася в Берліні, Німеччина, 18—20 травня 2006 р., прийнято Берлінські принципи, які і в наш час залишаються головним документом, що встановлює міжнародні стандарти в галузі розробки та функціонування університетських рейтингів. Наступні конференції відбувалися в Шанхаї, Китай (2007), Астані,

Казахстан (2009), Берліні, Німеччина (2010). Ці заходи дали змогу залучити до обговорення проблеми розробки та вдосконалення університетських рейтингів численних представників академічної громади.

На Шостій міжнародній конференції IREG, що відбулась 18—20 квітня 2012 р. у Тайпеї, Тайвань, автор цієї статті разом з **Андрієм Кашиним**, презентували власне бачення університетських рейтингів як інноваційної освітньої технології у контексті сучасних українських реалій [18]. Остання, Сьома міжнародна конференція IREG, відбулась в Лондоні, Велика Британія, 14—16 травня 2014 р. і була присвячена впливу університетських рейтингів на процес працевлаштування випускників.

Від 15 грудня 2011 року IREG на добровільних засадах проводить аудит регіональних, національних та міжнародних університетських рейтингів [16]. Процес аудиту передбачає заявку на його проведення з боку організації, що складає університетські рейтинги; рішення IREG щодо проведення аудиту та призначення відповідної команди; підготовка організації своєрідного самоаналізу відповідно до визначеної структури; оцінку самоаналізу з боку команди, уточнюючи запитання та відповіді; візит команди в організацію, що складає рейтинги; підготовка доповіді за результатами аудиту; ознайомлення організації, яка проводить рейтинги з доповіддю, отримання її коментарів; подання доповіді та інших матеріалів на розгляд виконавчої ради IREG; рішення про результати аудиту на предмет відповідності рейтингів Берлінським принципам та іншим стандартам в даній галузі (позитивне або негативне). Аудит рейтингів проводиться за 20 критеріями.

Отже, в наш час рейтинги перетворилися на впливовий інструмент оцінки якості вищої освіти з відповідним теоретико-методологічним підґрунтям та організаційними структурами, що реально впливає на академічну політику на національному, регіональному та глобальному рівні. Можна з упевненістю прогнозувати, що в найближчі роки їхнє значення в академічному світі зростатиме. ■

Література (продовження)

17. Jung Cheol Shin, Toutkoushian R. and Teichler U. University Rankings. Theoretical Basis, Methodology and Impact on Global Higher Education. — Springer, 2011. — 285 p.
18. Jung Cheol Shin, Toutkoushian R. and Teichler U. University Rankings. Theoretical Basis, Methodology and Impact on Global Higher Education. — Springer, 2011. — 259 p.
19. Kurbatov S., Kashyn A. University rankings as an innovative educational technology: the case of Ukraine [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.ireg-observatory.org/ireg-6/presentation/kurbatov_kashyn.pdf
20. Marginson S. and van der Wende M. To Rank or To Be Ranked: The Impact of Global Rankings in Higher Education // Journal of Studies in International Education. — 2007. — № 11.
21. McCormic A. The Complex Interplay Between Classification and Ranking of Colleges and Universities: Should the Berlin Principles Apply Equally to Classification? // Higher Education in Europe. — 2008. — Vol. 33. — № 2/3, July-October.
22. National Universities Rankings [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://colleges.usnews.rankingsandreviews.com/best-colleges/rankings/national-universities>
23. Salmi J. The Challenge of Establishing World-Class Universities // The World Bank, 2009. — 116 p.
24. Sztompka, P. The Ambivalence of Social Change in Post-Communist Societies. Sodertorn University College, 2008. — 56 p.
25. The Birth of the College Rankings [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.usnews.com/news/national/articles/2008/05/16/the-birth-of-college-rankings>
26. The Carnegie Classification of Institutions of Higher Education. — Edition with a Foreword by Lee S. Shulman, 2000. — p. VII.
27. The Complex Interplay Between Classification and Ranking of Colleges and Universities: Should the Berlin Principles Apply Equally to Classification? // Higher Education in Europe. — Vol. 33. — № 2/3, July-October, 2008.
28. Young M. The Rise of Meritocracy. Transaction Publishers, 1994. — 180 p.